SƏLMAN FARSİ
(İdeallarla tanışlıq)

CƏVAD MÜHƏDDİSİ

بسم الله الرحمن الرحيم

Kitabın adı:...............................Səlman Farsi
Müəllif:............................Cəvad Mühəddisi
Tərcümə edən:...............Məhəmməd Turan
Nəşr edən:..Faiz
Çap tarixi:..2005
Çap növbəsi:......................................Birinci
Tiraj:..3000

СӘЛМАН КИМДИР?

Бу јазыда Сәлман Фарсинин ишыглы чөһрәси вә мүстәсна шәхсијјәти илә таныш олачағыг. Хүласә шәкилдә дејә биләрик ки, Сәлман Фарси һәгигәт сорағында, јәгинлик мәгамы арзусунда олан бир иранлы иди. Бу инсан өз һагтәләб һәјатынын мүхтәлиф јениш-јохушларындан вә мачәра долу сәфәрләриндән сонра, нәһајәт, һәгигәтә наил олур, Аллаһы таныја билир. Доғру јол вә илаһи мәктәб уғрунда сә`јләрин бәһрәси Ислам вә мүсәлманлыг олур.

Һәгигәт јолунда јорулмајан кәс
Кама чатыб, гәмдән олар мүрәххәс.

Һәгигәтә говушмаг наминә һәтта ачы гул талејини јашамыш Сәлман нәһајәтдә мәгсәдинә чатараг, Исламда гәдәринчә уча бир мәгам газаныр. О, һәзрәт Пејғәмбәрдән (с) "Сәлман биз Әһли-бејтдәндир" кими мисилсиз бир тәлтиф алыр.

Сәлман Фарси Ислам һәрәкатынын чичәкләндији бир дөврдә бөјүк хидмәтләр көстәрәрәк Пејғәмбәрин (с) ән јахын адамларындан олду вә һәзрәтин (ә)

вәфатындан сонра да бу јолда мәтинликлә дајана билди.

Сәлманын зөһд вә тәгвасы һамы тәрәфиндән гәбул олунмуш бир һәгигәтдир. О, ибадәт вә чиһадда нүмунә сајылыр, елм вә иманда өндә кедирди. Онун тәвазөкарлығы вә садәлији, Әһли-бејтә (ә) иман вә ихласы, һәгигәт јолунда дөзүмү, вилајәт хәттиндә сабитлији, хүзу вә хүшусу, әдаләт вә камалы, бир сөзлә бүтүн хүсусијјәтләри јашадығы дөврүн азғынлыглары ичиндә һәгигәт ахтаранлар үчүн бир нүмунә иди.

Сәлман мүсәлманлыг ифтихарына наил олду вә Пејғәмбәр (с) васитәси илә азадлыға чыхды. О, бир мүддәт Мәдаин шәһәринин һакими олду. Һәјатынын һеч бир дөнәминдә һагг јолда бүдрәмәди.

Фәзиләт вә камал чешмәси олан Сәлман һичри 35-чи илдә узун бир өмүр јашадыгдан сонра Аллаһын бәјәндији бир агибәтлә дүнјаја вида деди. (Бә`зи мәнбәләр Сәлманын 250, бә`зи мәнбәләр исә 350 ил јашадығыны билдирирләр.)

Јухарыда дедикләримиз бөјүк сәһабә вә Ислам аләминин көркәмли симасы Сәлман Фарси һаггында хүласә бир сөһбәт иди.

Әлиниздәки китабчада Сәлманын, бу һәгиги мүсәлманын илһамверичи симасы илә таныш олачаг, бу нүмунәдән фајдаланмаг, онун давамчысы олмаг имканы әлдә едәчәксиниз.

СӘЛМАНЫН ӨЗҮ ҺАГГЫНДА ДЕДИКЛӘРИ

Сәлманы билаваситә өз сөзләри илә таныјаг. Кениш бир һәдисдә Сәлман өз һәјатыны, өмүр тарихчәсини белә бәјан едир:

Исфәһанын Чәј кәндиндә бир кәндли аиләсиндә анадан олдум. Атам өз сәһәсини әкиб-бечәрәр, доланышығымызы алын тәри илә газанарды. О мәни чох севирди.[1]

Атәшпәрәстлик (мәчус) дининдә хејли зәһмәт чәкдим. Даим атәш јандырар, ону горујуб, сөнмәјә гојмаздым.

Атамын бир бағы варды. Бир күн мәни һәмин баға көндәрди. Јолда бир мәсиһи килсәси көрдүм. Онларын ибадәт вә дуа сәсләри мәни чәзб етди. Даһа артыг

[1] "Биһарүл-әнвар"да Сәлманын Шираздан олмасы билдирилир.

мə`лумат топламаг үчүн бинаја дахил олдум. Онларын дуа мəрасимини мүшаһидə едиб өз-өзүмə дедим ки, бу дин бизим динимиздəн јахшыдыр. Һава гараланадəк орада галдым вə атамын бағына кетмəдим. Нəһајəт, ардымҹа адам кəлди. Гəлбимдə хош һисслəр јаратмыш динин мəркəзинин һарада олдуғуну сорушдум. Дедилəр ки, Шамдадыр. Атамын јанына гајытдыгдан сонра өз мүшаһидəлəрим, гəлбимдə јаранан һисслəр һаггында она данышдым. Атамла сөһбəтимиз мүбаһисəјə чеврилди. Нəһајəт, ајагларымы зəнҹирлəјиб, һəбс етдилəр.

Мəсиһилəрə хəбəр көндəрдим ки, мəн онларын динини гəбул етмишəм. Онлардан хаһиш етдим ки, Шамдан карван кəлəндə мəнə хəбəр версинлəр. Һəмин карванла Шама кетмəк гəрарына кəлмишдим. Гəрарымы һəјата кечирдим. Атамын һəбсиндəн гачыб, Шама үз тутдум. Килсəлəрин рəиси вə бөјүк алим, "Усгуф" адланан шəхсин јанына кетдим. Башыма кəлəнлəри она данышдым. Усгуфун јанында галыб, ибадəт вə тəһсилə мəшғул олдум.

Бир гәдәр дүнјакир Усгуф дүнјасыны дәјишдикдән сонра ахирәтә рәғбәтли бир хадим онун чанишини олду. Мән бу шәхсә даһа чох бағландым. Амма хош мүнасибәтләримиз узун сүрмәди. Чүнки о да тезликлә вәфат етди. Өлүмүндән габаг сорушдум ки, ондан сонра кимә мүрачиәт едим, кимдән төвсијјә алым? О мәсләһәт көрдү ки, Мосулда јашајан бир мәсиһијә мүрачиәт едим. Дејилән шәхси тапсам да, о да бир мүддәт сонра дүнјасыны дәјишди. Дини ишләримдә јардым алмаг үчүн нөвбәти абид сорағы илә Нәсибинә, сонра исә Рум шәһәри Умуријјәјә јола дүшдүм. Орадакы абидләрдән истифадә етмәклә јанашы, мадди еһтијачларымы өдәмәк үчүн бир нечә инәк вә гојун алдым.

Сонунчу абиддән сорушдум ки, өзүндән сонра кимә үз тутмағымы мәсләһәт көрүрсән. Деди: "Елә бир шәхс танымырам, амма инди Ибраһим дининдән олан нөвбәти Пејғәмбәрин зүһуру көзләнилир. Һәмин пејғәмбәр ики даш-кәсәклик арасында хурма бағлары олан ибр мәнтәгәјә һичрәт едәсидир. Әкәр имкан тапсан, өзүнү она чатдыр. О Пејғәмбәрин әламәтләриндән

бири будур ки, сәдәгә көтүрмәз, амма һәдијјә гәбул едәр; онун ики чијни арасында пејғәмбәрлик нишаны вар. Ону бу нишанла һөкмән танықарсан.”

Бир күн әрәб дијарындан кәлмиш карвана гошулуб јола дүшдүм. Амма онлар мәни јолда зорла бир јәһудијә сатдылар. Орада галдығым мүддәтдә елә билирдим ки, ахтардығым јер елә орадыр. Әслиндә исә ора тамам башга бир мәнтәгә иди. Бир мүддәт сонра башга бир јәһуди мәни әввәләки саһибимдән алыб, өзү илә Мәдинә шәһәринә апарды.

Мәдинәдә саһибимин хурма бағында ишләјирдим. Бир мүддәт сонра Аллаһ өз Пејғәмбәрини сечди. Онун бе`сәтиндән, пејғәмбәрлијә чатмасындан бир гәдәр сонра Мәдинәјә һиҹрәт етдијини ешитдим. Гобада Бәни-Әмр ибн Оф тајфасынын јанында галды. Саһибимин өз әмиси оғлу илә сөһбәтләриндән анладым ки, ахтардығым пејғәмбәр елә одур. Кечә мәхфи шәкилдә евдән чыхыб, өзүмү Гобаја чатдырдым. Пејғәмбәрин хидмәтинә јетишдим. Һүзурунда бир нечә нәфәр варды. Дедим ки, сиз бу јердә гәрибсиниз, мәнимсә бир

мигдар сәдәгә азугәм вар, һансыныза вермәјим даһа јахшыдыр? Пејғәмбәр сәһабәләринә “Аллаһын ады илә башлајын” бујуруб, өзү сүфрәјә әл узатмады. Өз-өзүмә дедим ки, сәдәгәјә тохунмамасы онун пејғәмбәрлијинин нишанәсидир.

Сәһәри күн јенә бир гәдәр азугә көтүрүб, онун хидмәтинә кетдим. Һәдијјә ады илә бу јемәји она тәгдим етдим. Сәһабәләринә бујурду ки, Аллаһын ады илә башлајын, өзү дә јемәјә башлады. Өз-өзүмә дедим ки, һәдијјәни гәбул етмәси дә онун пејғәмбәрлик нишанәсидир. Онда үчүнҹү нишанәни ахтарырдым. Бир нечә күн сонра ону сәһабәләри илә бирликдә Бәги гәбристанында көрдүм. Бир әбаны кејинмиш, о бирини чијнинә салмышды. Онун архасында дурдум ки, пејғәмбәрлик мөһүрүнү көрүм. О мәним мәгсәдими анлајыб, чијниндән әбаны көтүрдү вә мән һәмин пејғәмбәрлик нишаныны көрдүм. Пејғәмбәрлик мөһүрү ејнән дејилдији шәкилдә иди. Ајагларына дүшүб өпдүм вә ағладым.

Һәзрәт мәндән башыма кәләнләри сорушду, мән дә олуб-кечәнләри нәгл етдим. Сонра Исламы гәбул етдим. Амма

гул олдуғум үчүн Бәдр вә Үһүд дөјүшләриндә иштирак едә билмәдим.

Пејғәмбәрин мәсләһәти илә азад олмағым үчүн саһибимлә мүгавилә бағладым. Мүсәлманларын көмәји илә муәјјән олунмуш мәбләғи өдәјиб азад олдум. Азад мүсәлман кими јашајыб, Хәндәк вә саир дөјүшләрдә иштирак етдим.[1]

Һаралара чәкди көр бу јол мәни
Учурумлар кечиб, зирвәјә чатдым.
Шаһид олду көнүл аман нәләрә–
Һаггын гырылмајан ипини тутдум.

СӘЛМАНЫН ФӘЗИЛӘТЛӘРИ

Камил вә пак мүсәлман нүмунәси олан Сәлман бир чох илаһи кејфијјәтләрә саһиб олмушдур. О сә`ј вә тәлаш көстәрәрәк, мүхтәлиф фәзиләтләр газанмышдыр. Онун диггәти даһа чох ҹәлб едән бә`зи фәзиләтләринә нәзәр салаг.

[1] "Биһарүл-әнвар", ч. 22, с. 355-362.

ЕЛМ

Ислам Пејғәмбәри (с) бујурмушдур: “Әкәр дин Сүрәјјада да (бүрҹ) олмуш олсајды, Сәлман она јол тапарды.”[1] Бәли, ҹидди чалышмалар нәтиҹәсиндә инсан һагг јолу тапа билир. Пејғәмбәрин сәһабәләри арасында кимсә елм вә биликдә Сәлмана чатмады. Сәлман өз узун өмрү бoју ардыҹыл шәкилдә елм вә мә`рифәтини артырарды. О, мәсиһи бөјүкләринин јанында да бу мәгсәдлә узун илләр галмышды. Бир вахт һәзрәт Исанын вәсиләриндән сајылларды.

Мүсәлманлыгдан сонра исә Сәлман Ислам Пејғәмбәринин (с) јахынларындан олду. Хүсуси вахтларда Пејғәмбәрлә (с) көрүшәр, ондан елм өјрәнәрди. Сәлман Фарси рәвајәтләрдә әбәс јерә Лоғмана охшадылмамышдыр.

Һәр инсан Сәлманын елм вә акаһлығынын дәринлијини анламаг күҹүндә дејил. Инсанлар јалныз өз тутумлары һәддиндә елмә јијәләнә билирләр. Сәлман өз елми

---

[1] Ибн Әбүл-Һәдид, “Нәһҹүл-бәлағә”нин шәрһи”, ч. 18, с. 36.

мәгамы һаггында беләдејир: “Еј инсанлар, әкәр билдикләримдән сизи хәбәрдар етсәјдим, “Сәлман диванәдир”, ја да “Ону өлдүрәнә алгыш” дејәрдиниз.”[1] Сәлман кәләчәк һадисәләрдән хәбәрдар олар, инсанлары гијафәсиндән танырдар, гејбдән хәбәр верәрди. Сәлманын уча елми мәгамы һаггында Имам Садиг (ә) бујурмушдур: “Исламда Сәлмандан елмли, фәгиһ инсан хәлг олунмамышдыр.”[2] Һәзрәт Әли (ә) вә дикәр мә`сум имамлар Сәлманы кечмиш вә кәләчәкдән хәбәрдар бир инсан кими јад едирләр. Әмирәл-мө`минин Әли (ә) Пејғәмбәрин (с) јахынлары һаггында данышаркән Сәлманын адына чатдыгда бујурур: “Бәһ-бәһ, Сәлман биз Әһли-бејтдәндир. Сиз Сәлман кимисини һарадан тапа биләрсиниз?! О, һәким Лоғман кимидир, әввәлин вә сонранын елмини билир, Сәлман нәһајәтсиз бир дәрјадыр...”[3]

Сәлман “Мәһәммәди елмләр” хәзинәси иди. Бир дәфә о, һәзрәт Пејғәмбәрин (с)

[1] “Ричале-кәшши”, с. 20.

[2] “Тәнгиһул-мәгал”, ч. 2, с. 47.

[3] Ибн Әбүл-Һәдид, “Нәһчүл-бәлағә”нин шәһри, ч. 18, с. 36.

хидмәтиндә оларкән Пејғәмбәр онун һаггында хош сөзләр дејиб, јанында отурдур. Чабир ибн Әбдүллаһ Әнсари Пејғәмбәрдән (с) Сәлман һаггында сорушдугда һәзрәт (с) бујурур: "Сәлман нәһајәтсиз елм дәрјасыдыр, Сәлман әввәлин вә сонранын елмләринә вагифдир. Сәлманы дүшмән биләни Аллаһ дүшмән биләр, ону дост биләни Аллаһ дост биләр."[1] Дикәр бир рәвајәтдә Сәлман дәрин дәрјаја, сонсуз хәзинәјә, ширин вә һикмәт долу чешмәјә бәнзәдилир.[2]

Сәлманын билији јалныз әгли маарифлә мәһдудлашмыр. Онун пешәкар биликләри дә чох әһатәлидир. Хәндәк дөјүшүндә хәндәкләрин газылмасы тәклифини Сәлман верди вә бу тәклиф гәбул олунду. Еләчә дә Таиф дөјүшүндә дүшмән галаларынын манчанаглар васитәси илә фәтһ едилмәси Сәлманын фикри иди. Манчанағын ихтирасы чох вахт Сәлмана аид едилир. Сөһбәтимизин давамында бу ики нүмунәјә бир даһа гајыдачағыг.

---

[1] "Биһарүл-әнвар", ч. 22, с. 347.

[2] Һәмин мәнбә.

ВИЛАЈӘТ

Вилајәт дедикдә инсаны һәгиги имама мүт`и едән мә`рифәт вә севки нәзәрдә тутулур. Вилајәт Әмирәл-мө`минин Әли (ә) вә дикәр мә`сум имамларын рәһбәрлијинин гәбул олунмасыдыр. Вилајәт мөвзусунда мүсәлманлар үчүн бөјүк сијаси, е`тигади вә ичтимаи бир фәлсәфә мөвчуддур.

Сәлман Һәзрәт Әли (ә) һаггында хүсуси бир әгидә вә мә`рифәтә малик олмушдур. О, Һәзрәт Әлинин (ә) мәгамыны дүзкүн таныја билмиш вә ону Пејғәмбәрин вариси, чанишини кими гәбул етмишдир. Һәзрәт Пејғәмбәрин (с) вәфатындан сонра Сәлман бу јолда сабитгәдәм олмушдур. Пејғәмбә-рин вәфатындан сонра мәсчиддә һамынын көзү гаршысында Һәзрәт Әлинин (ә) һүгугларыны хатырладан вә бу һүгуглары мүдафиә едәнләрдән бири дә Сәлман олмушдур. Сәлман һәмин дөврүн хәлифәси гаршысында ајаға дуруб е`тираз едән икинчи шәхс олмушдур: "Нә етдијинизи билмәдиниз... Еј Әбу-Бәкр әкәр сәнин гаршына чавабыны билмәдијин бир мәсәлә чыхса, нәјә истинад едәчәксән? Сәндән чавабыны билмәдијин бир сөз сорушулса,

кимә пәнаһ апарачагсан? Өзүнү Пејғәмбәрә ән јахын, Аллаһ китабыны ән көзәл билән вә Пејғәмбәр јолунда габагчыл олан шәхсдән үстүн тутмаға әсасын нәдир? Пејғәмбәр (с) һәјаты боју ону үстүн тутду вә өлүмү заманы да онун һаггыны сизә вәсијјәт етди. Сиз Пејғәмбәрин бујуругларыны унутмуш, онун вәсијјәтләрини јаддан чыхармыш, вәдинә хилаф чыхмыш шәхсләрсиниз..."[1]

Сәлманын бу чыхышы хејли әһатәлидир вә бу чыхышын мәғзини Пејғәмбәрдән сонра көрмәзлијә вурулан һаггын мүдафиәси тәшкил едир. Мүсәлманлар арасында парчаланма да мәһз һәмин күндән вә һәмин һадисә илә әлагәдар башлады.

Һадисәләр вә чәтинликләрлә гаршылашан заман ән әсас мәсәлә јолу итирмәмәк, фитнә-фәсад үзәриндә гурулмуш чазибәләрә мәфтун олмамагдыр. Вилајәтә бағлылыг ејнән имамларын (ә) рәһбәрлији алтында һәрәкәт етмәк вә имам һаггында илаһи көстәришләрә мүти олмагдыр.

---

[1] "Тәрчүмеје-еһтечаче-Тәбәрси", ч. 1, с. 208.

Көркәмли шәхсиjjәлтәрдән олан Сәлман вилаjәт инанчына бағлы олмушдур.

Сәлман вилаjәт һаггындакы бир хүтбәдә демишдир:

"Акаһ олун! Әкәр әввәлчәдән вилаjәт әмрини Әлинин ихтиjарына версәниз сәмадан вә торпагдан, башыныз үстән вә аjағыныз алтдан рузи jеjәчәксиниз... Беләолмазса, бәла көзләjин. Мән сизинлә әлагәни гырырам. Акаһ олун, әкәр мәним вәзифәм зүлмүн дәфи, ишими jеринә jетирмәк, динә jардым көстәрмәк оларса, гылынчымы чиjнимә гоjуб, гәдәм-гәдәм шәмшир чаласы, jара-jара ирәли кедәсиjәм.

Еj инсанлар, әкәр фитнәләр гаранлыг кечәдә зүлмәт парчалары тәк үстүнүзә кәлиб, сизи мәһв етмәк истәjәрсә, һәтта ити сүвариләриниз, натигләриниз, өндә кедәнләриниз дә бундан аманда галасы деjил. Она көрә дә али-Мәһәммәдин (Мәһәммәд аиләсини) горуjун. Онлар беһишт карванынын башчыларыдырлар. Һәр заман Әлини (ә) горуjун. Анд олсун Аллаһа, биз Пеjғәмбәр (с) дөврүндә ону вилаjәт саjараг салам верәрдик.

Акаһ олун! Мән өз гәрарымы ашкар бәјан етдим. Аллаһа иман кәтирмиш вә Пејғәмбәрә (с) тәслим олмушам. Һәр бир мүсәлманын мөвласы олан мөвламла фәхр едирәм.[1]

Бир күн Әмирәл-мө`минин (ә) сүвари һалда, бир дәстә мүсәлманла әјләшмиш Сәлманын јанындакылара мүрачиәтлә дејир ки, нә үчүн ајаға галхыб онун әтәјиндән тутмур, суалларынызы вермирсиниз; анд олсун Аллаһа, сизи Пејғәмбәр (с) јолуна ондан башгасы һидајәт едән, истигамәтләндирән дејил; о, јер үзүнүн рәббани алими вә халгын јеканә сөјкәнәчәјидир; ону итирмәклә елминизи итирәчәксиниз. Елә о күндән дә аранызда фитнә-фәсад түғјан едәчәк.[2]

Ибн Аббас Сәлманы јухуда көрүб ондан сорушур ки, беһиштдә Аллаһа вә Онун рәсулуна имандан сонра нә үстүн сајылыр? Сәлман белә чаваб верир: “Аллаһа вә Онун Пејғәмбәринә имандан сонра Әли ибн Әби-

---

[1] “Ричале-кәшши”, с. 20.

[2] “Биһарүл-әнвар”, ч. 22, с. 321.

Талиблә достлуг, онун вилајәтинә табечиликдән үстүн бир шеј јохдур."[1]

Сәлманын нәзәриндә лајигли рәһбәр вә ән дүзкүн хәтт Әли (ә) вә онун имамәти олса да, Әлинин (ә) фәзиләтләри онун дилиндән дүшмәсә дә, мүсәлманларын бирлијини горумаг хатиринә о да һагсыз сајдығы хәлифәјә беј`әт едир, дүшмәнләрин фајдаланачағы ихтилафын гаршысыны алыр.

ЗӨҺД

Дүнјаја гул олмамаг, онун әсарәтиндән азад галмаг, өтәри чазибәләрә ујмамаг, ахирәтлә мүгајисәдә дүнјаны һеч сајмаг "зөһд" адландырылан илаһи хүсусијјәтләрдәндир.

Сәлман зөһд вә тәгвада да елә бир мәгама чатмышды ки, идеал вә нүмунә кими танынмышды. О даим мисилсиз зөһдү илә јад едилмишдир. Һазыркы дөврдә бир мө`минин үстүн тәгвасыны нәзәрә чатдырмаг үчүн ону "дөврүнүн Сәлманы" адландырырлар.

[1] Һәмин мәнбә, с. 341.

Чәһд ејлә ки, лајигли мүсәлман оласан
Дөврүнүн шәрри өнүндә ејни Сәлман оласан.

Сәлманын зөһд вә тәгвасы онун дәрин иманындан гајнагланырды. Бөјүк иман саһибләри һеч вахт дүнја истәкләринә әсир олмурлар. Имам Садиг (ә) бујурмушдур: "Иман он дәрәҹәдир. Мигдад сәккизинҹи, Әбузәр доггузунҹу, Сәлман исә иманын онунҹу дәрәҹәсиндәдир."[1]

Сәлманын тәмтәраглы еви јох иди вә һеч заман да ев арзусуна дүшмәмишди. Һәлә тамамилә евсиз олдуғу вахт мүсәлманлардан бири онун үчүн ев тикмәк истәсә дә, Сәлман разылашмырды. Нәһајәт, белә бир разылыға кәлдиләр ки, ајаға галханда баш таванына, узананда ајаг диварына дәјәҹәк бир сығынаҹаг тикилсин.[2]

Бир күн ики мүсәлман Сәлмана гонаг олур. Сәлман сүфрәјә бир парча чөрәк вә дуз гојур. "Пејғәмбәр (с) гадаған етмиш олмасајды, даһа јахшы сүфрә ачардым", дејир. Гонаглардан бири "бир гәдәр көјәрти

---

[1] Һәмин мәнбә, с. 341.
[2] "Шәрһе-"Нәһҹүл-бәлағә", с. 336.

олсајды, јахшы оларды", дејә Сәлмана мүрачиәт един. Сәлман күчәјә чыхыр вә афтафасыны бир дүканда киров гојуб, көјәрти алыр. Сүфрә јығышылдыгда гонаглардан бири белә дуа един: "Аллаһа һәмд охујурам ки, бизи вердији не`мәтләрдән гане етди." Сәлман исә белә дејир: "Әкәр гане олсајдын, мәним афтафам киров гојулмазды."[1]

Сәлман бејтүлмалдан алдығы чүз`и маашынын да бөјүк һиссәсини фәгир-фүгәраја пајлајарды. Бир дәфә әлиндәки бир дирһәмә бахыб дејир: "Хурма јарпағы алыб, ондан сәбәт тохујар вә үч дирһәмә сатарам. Газаначағым ики дирһәмдән бир дирһәмини аилә-ушағыма хәрчләјәрәм, о бирини исә сәдәгә верәрәм."[2]

ИБАДӘТ

Сәлман заһид вә мүттәги олдуғу гәдәр дә абид иди. Сәлманын ибадәтини онун елм вә акаһлығы уча мәртәбәјә галдырырды. Чүнки акаһ ибадәт, дәрин дүшүнчә илә

---

[1] Һәмин мәнбә, ч. 3, с. 155.

[2] "Һәјатус-сәһабә", ч. 2, с. 166.

мүшајиәт олунан пәрәстиш сәтһи вә заһири ибадәтлә мүгајисәјә кәлмәз. Һәр кәсин ибадәти онун шүур вә дәрракәси һәддиндә гијмәтлидир.

Имам Садиг (ә) нәгл едир ки, бир күн һәзрәт Пејғәмбәр (с) өз јахынларына бујурур: "Сизләрдән һансыныз бүтүн күнләри ардычыл оруч тутур?" Сәлман чаваб верир ки, ја рәсуләллаһ, мән! Пејғәмбәр (с) сорушур: "Сизләрдән һансыныз бүтүн кечәләри ардычыл ибадәтә мәшғул олур?" Јенә Сәлман чаваб верир ки, мән!" Һәзрәт (с) нөвбәти суалыны верир: "Сизләрдән еләси вармы ки, бир күнә бир Гур`ан охујуб хәтм етсин?" Сәлман чаваб верир ки, ја рәсуләллаһ, мән!

Сәлманын чаваблары мәчлисдәкиләрдән бирини нараһат едир. Һәмин шәхс Сәлманы өзүнү тә`рифләмәкдә иттиһам едәрәк дејир: "Әксәр күнләр Сәлманын оруч олмадығыны көрмүшәм. Кечәләрин дә чохуну јатыр. Һәм дә әксәр вахтлар сусур. Нечә ола биләр ки, белә бир адам даим оруч олсун, кечәләри ибадәт етсин вә бир күнә Гур`аны охујуб баша вурсун?"

Пејғәмбәр (с) бујурду: "Сакит ол, сәнин Лоғман кимиси илә нә ишин! Әкәр нечәлијини билмәк истәјирсәнсә, онун өзүндән соруш." Сәлман өз дедикләрини белә изаһ етди: "Ајда үч күн оруч тутурам. Аллаһ-тәала бујурур ки, һәр кәс јахшы иш көрсә, һәмин ишин әвәзини онгат алачаг. Демәк, мәним оручум отуз күн олур. Шә`банын сонунчу күнү оруч тутуб, ону рамазанын әввәлинчи күнү илә әлагәләндирирәм. Белә едәнләрә һәмишә оруч тутанларын мүкафаты верилир. Пејғәмбәримиз (с) бујурмушдур ки, һәр кәс пак, дәстәмазлы, тәһарәтли һалда јатса, бүтүн кечәни ибадәт етмиш кимидир. Гур`ан хәтминә кәлдикдә исә, Пејғәмбәр (с) Әли (ә) һаггында бујурмушдур ки, сән "гул һуваллаһ"ын охшарысан; о сурәни бир дәфә охујан Гур`анын үчдә бирини охумағын, ики дәфә охујан Гур`анын үчдә икисини охумағын, үч дәфә охујан исә бүтүн Гур`аны хәтм етмәјин савабыны алыр; ја Әли, һәр кәс сәни дилдә дост тутса, иманынын үчдә бири, һәр кәс һәм гәлби, һәм дә дили илә сәнә дост олса, иманынын үчдә икиси вә һәр кәс һәм гәлби, һәм дили,

һәм дә әгли илә сәнә јардымчы олса, бүтүн иманы камала чатар.”[1]

КӘРАМӘТЛӘР

Бә`зи инсанларда мүшаһидә олунан гејри-ади әламәтләр, харигүл`адә исте`дадлар, хүсуси акаһлыглар һәмин инсанларын Аллаһла мөһкәм бағлылыгларындан данышыр. Бу сајаг гејри-адиликләр “кәрамәт” адландырылыр. Сәлман дәрин иманы, тәгвасы вә ибадәти илә јанашы бөјүк кәрамәтләрдән дә бәһрәләнмишдир. Сәлманда мүшаһидә олунмуш кәрамәтләр, онун кәләчәкдә баш верәси һадисәләрдән хәбәрдарлығы, дуаларынын гәбул олмасы, фөвгәл`адә әламәтләри онун руһунун илаһилији нишанәсидир. Бу гәбилдән кәрамәтләрин әта олунмасы онун үстүн габилијјәтләриндән сөз ачыр. Сәлманын бу хүсусијјәти һәзрәт Пејғәмбәрдән (с) вә Әлидән (ә) јүксәк сәвијјәдә гидаланмасынын көстәричисидир. Бу кәрамәтләрдән бә`зиләрини хатырлајаг:

[1] “Биһарүл-әнвар”, ч. 22, с. 318.

1. Сәлман Мәдаинә кетдији вахт бир дәстә мүсәлман да онунла олмушдур. Сәлманла оланлардан бири белә нәгл едир: Кәрбәла адланан јерә чатдығымыз вахт Сәлман һәмин јерин адыны сорушду; билдирдик ки, бу јер Кәрбәла адланыр. О деди: "Бәли, бу јер мәним гардашларымын гәтлә јетириләчәји мәкандыр. Бах, бура хејмәләрин гурулачағы, бура исә дәвәләрин дурачағы јердир. Бах, бурада исә онларын ганы ахыдылачаг – дејә ајры-ајры мәһәлләри көстәрди вә сөзүнә давам етди – кечмишин көркәмли инсанлары бу јердә гәтлә јетирилмишдир, кәләчәкдә дә бир чох көркәмли инсанлар бу јердә гәтлә јетириләчәк." Куфәјә чатдығымыз вахт сорушду ки, бәс бу јери нечә адландырырлар? Чаваб вердик ки, Һәрура. Бујурду ки, кечмиш үммәтләрин ән писләри бу јердән чыхыб, индики үммәтин дә ән писләри бу јердән чыхасыдыр. (О, нәһрәван шејхләрини, хәваричи нәзәрдә тутурду) Куфәјә чатдығымыз вахт сорушду ки, Куфә бурадырмы? Бујурдуг ки, бәли. Билдирди ки, бурада Исламын нишанәси

вардыр. Сонралар Куфә вә Нәҹәф Исламын ики мәркәзинә чеврилди.[1]

2. Кәрбәлада имам Һүсејнин (ә) карванына гошулмуш Зүһејр ибн Гејс дејир: "Биз имамла ејни вахтда Куфәјә доғру һәрәкәт едирдик. Дајанаҹагларда имамла биркә дајанмаг истәмирдик. О, һәрәкәт едәндә биз дајанар, о дајандыгда һәрәкәт едәрдик. Һиҹаз вә Ираг арасындакы дајанаҹаглардан бириндә сүфрә ачдығымыз вахт имамын (ә) көндәрдији шәхс јахынлашыб салам верди вә деди: "Имам сәни чағырыр." Бир гәдәр фикрә кетдим. Ханымым да деди: "Еј Зүһејр, Пејғәмбәр (с) баласынын дә`вәти гаршысында нә көтүр-гој едирсән?!" Мән галхыб, јола дүшдүм. Бир гәдәр сонра шад һалда гајыдыб билдирдим ки, Һүсејнин (ә) достлары ҹәркәсинә гатылдым." Зүһејр тутдуғу јени мөвгени белә ачыгламышдыр: Румлуларла мүһарибәдә бөјүк гәнимәт әлдә етмишдик. Сәлман мәндән сорушду ки, бу гәнимәтләр сәни севиндирирми? Ҹаваб вердим ки, бәли. Суалынын сәбәбини

---

[1] "Риҹале-кәшши", с. 19; "Биһарүл-әнвар", ҹ. 22, с. 386.

сорушдум. Деди: “Али-Мәһәммәд чаванларынын ағасы имам Һүсејни (ә) көрәндә нечә севинәчәксән? Онун тәрәфиндән чиһад едәндә шадланачагсанмы? Билирсәнми, онунла чијин-чијинә дөјүшмәк дүнја вә ахирәт сәадәтидир?!”

Бәли, Сәлманын сөзләрини хатырлајан Зүһејр имам Һүсејнә (ә) доғру тәләсди ки, онунла бир чәркәдә дөјүшә билсин.[1]

Салман өз бәсирәт вә акаһлығы илә кәләчәји көрүрдү. О, Зүһејрә нәсиб олачаг бөјүк сәадәт һаггында хәбәр вермишди. Бәли, Зүһејр уча мәгамлы Кәрбәла шәһидләри чәркәсиндә јер тутду.

3. Бир дәстә јәһуди јолдан кечән Сәлманы тутуб, шаллагламаға башлајырлар. Онлар Сәлмана ишкәнчә верир вә дејирдиләр ки, Аллаһыны чағыр, гој, сәнә көмәк етсин. Сәлман исә јалныз белә дуа едирди: “Пәрвәрдикара, мәни бәла гаршысында сәбрли ет.” Јәһудиләр дејир: “Дуа ет ки, Аллаһын бизә әзаб көндәрсин.” Сәлман исә нифриндән чәкинәрәк дејир: “Олсун ки, сизләрдән бири кәләчәкдә мүсәлман

[1] “Тәрчүмеје-тарихе-камил”, ч. 5, с. 142.

олсун.” Онда, арамызда мүсәлман олмајачаг кәсләрә әзаб истә, дедиләр. Сәлман әзаб истәди. Јәһудиләрин әлләриндәки гамчылар илан тәк онларын әлини чалды... Бу мачәра баш верән заман Пејғәмбәр (с) бир мәчлисдә олур. О гәфилдән үзүнү мәчлис әһлинә тутуб бујурур: “Еј мүсәлманлар, Аллаһ-тәала елә индичә гардашыныз Сәлманы ијирми јәһудијә галиб етди. Чыхын, ону гаршылајын!” Сәлманла көрүшдән вә онун дүшмәнләринин һәлак олмасыны ешитдикдән сонра Пејғәмбәр (с) бујурду: “Анд олсун Аллаһа ки, мәним үммәтимин арасында дуасы ејнән Нуһун дуасы кими олан бир шәхс гәрар верилмишдир.” Сонра Сәлмана мүрачиәтлә бујурду: “Сән бизим хүсуси гардашларымыздансан, сән мүгәррәб мәләкләрин мәһбубусан, сәнин фәзиләтин әршдә күнәш ишығындан даһа парлагдыр. Сән Гур`анын “әлләзинә јо`минунә бил-ғәјб” кими јад етдији фәзиләтли инсанлардансан.”[1]

[1] “Биһарүл-әнвар”, ч. 22, с. 372.

СӘЛМАН МӘҺӘММӘДИ (МӘҺӘММӘДИ СӘЛМАН)

“Аллаһ Сәлманы дост тутур вә онун гәзәбләнмәси илә гәзәбләнир.”[1] Сәлман Исламын јетирмәси, Мәһәммәди Салмандыр. О һансыса шөһрәтли гәбиләдән дејил.

Әһзаб дөјүшүндә Хәндәк газыларкән әнсар дејир: “Сәлман биздәндир, чүнки о да Мәккәдән кәлмә дејил.” Мүһачирләр исә ону өзләринә аид едәрәк дејирләр: “Сәлман биздәндир, чүнки о да Мәдинә әһли дејил.” Бу сөһбәтләри ешидән һәзрәт Пејғәмбәр (с) бујурур: “Сәлман биз Әһли-бејтдәндир (ә).[2] Сәлман әрәб вә әҹәмликдән даһа чох мүсәлмандыр. Бу сәбәбдән дә ону “Мәһәммәди Сәлман” адландырмышлар. Сәлман һәзрәт Пејғәмбәрлә (с) беһишт мүгавиләси бағламыш шәхсдир.[3] Онун Ислам вә Ислам Пејғәмбәри (с) илә бағлылығы о гәдәр күчлүдүр ки, Әһли-бејтә (ә) бир чохларындан јахын сајылмышдыр.

---

[1] “Гамуслур-рәҹал”, ч. 6, с. 427.

[2] “Шәрһе-“Нәһҹүл-бәлағә”, ч. 14, с. 35.

[3] “Әл-ихтисас”, с. 3.

Онун Әһли-бејтә (ә) бағлылығы јүксәк гијмәтләндирилмәсинин әсас сәбәбләриндәндир. Сәлманын истәји илә һәзрәт Пејғәмбәрин (с) јаздығы әһднамә она олан еһтирамын әјани сүбутудур. Бу намәдә һәзрәт Пејғәмбәр (с) Имам Һүсејн (ә) шәриәтинин бә`зи инчәликләрини, илаһи дүнјакөрүшүнүн мүәјјән мәсәләләрини бәјан етмәклә јанашы бујурмушдур: "Бу намә Сәлманын аиләси үчүн јазылмышдыр. Һарада олур-олсун, онун чаны вә малы Аллаһ вә Аллаһ рәсулунун аманындадыр. Кимсә онлара зүлм етмәсин, чәтинлик јаратмасын. Онлары һимајә един. Онлары бүтүн веркиләрдән азад етдим. Онларын истәдијини верин, әл тутун. Онлар пислик етсәләр, бағышлајын. Онлара пислик едиләрсә, мүдафиәјә галхын. Бејтүл-малдан онлара илдә 200 чаме верин.

Сәлман бизим тәрәфимиздән она көрә белә бир дигтәтә лајиг көрүлмүшдүр ки, бир чох мө`минләрдән үстүндүр. Сәлман беһишт шөвгүндә дејилкән, беһишт онун гәдәмләри шөвгүндәдир. О, мәним е`тибарымы газанмышдыр вә мүсәлманларын хејирхаһыдыр. Сәлман бизим Әһли-

бејтдәндир. Кимсә бу көстәришлә мүхалиф олмамалыдыр. Нә гәдәр ки, аиләси мүсәлмандыр, онлара јахшылыгдан чәкинмәјин. Аллаһ лә`нәт етсин бу әһднамәјә гаршы чыханлара. Сәлмана еһтирам мәнә еһтирамдыр, она әзијјәт едилмәси мәнә әзијјәт едилмәсидир. Сәлманы инҹитмиш кәсә гијамәт күнү дүшмәнәм вә һәмин шәхсин јери ҹәһәннәмдир. Вәссалам."[1]

Һәзрәт Әлидән (ә) Сәлман һаггында сорушдулар, бујурду: "Сәлман бизим руһумуздан, хисләтимиздән јарадылмыш кәсдир. Аллаһ ону әввәл вә сонралардан, ашкар вә кизлинләрдән хәбәрдар етмишдир." Сонра һәзрәт (с) белә бир вагеә данышыр: "Сәлманла бирликдә Пејғәмбәрин (с) һүзурунда идик. Мәҹлисә дахил олан бәдәви әрәб Сәлманы галдырыб онун јериндә отурду. Пејғәмбәр (с) әрәбин бу һәрәкәтиндән чох нараһат олуб бујурду: "Еј киши, Аллаһын көјдә, Аллаһ рәсулунун јердә севдији бир шәхсими ајаға галдырырсан?! Билирсәнми, Аллаһ Ҹәбрәил васитәси илә мәнә әмр етмишдир ки, Сәлмана салам

---

[1] "Биһарүл-әнвар", ч. 22, с. 368.

верим. Сәлман мәндәндир, она ҹәфа едән мәнә ҹәфа едир, ону рәдд едән мәни рәдд едир, ону јахын тутан мәни јахын тутур. Еј әрәб, Сәлмана гаршы хәта етмә. Аллаһ-тәала мәнә әмр етмишдир ки, кечмишин вә кәләҹәјин елмләрини, јуху тә`бирини, нәсил танымағы она өјрәдим."

Әрәб әрз етди: "Ја Рәсуләллаһ, Сәлманын белә бир мәгамда олдуғуну билмирдим. Мәкәр о Исламы сонрадан гәбул етмиш бир атәшпәрәст дејилми?" Һәзрәт (с) бујурду: "Мән Аллаһын бујуругларыны чатдырырам. Мәнимлә мүбаһисәми едирсән? Сәлман һеч вахт гәлбән мәҹус олмамышдыр..." Сонра һәзрәт (с), пејғәмбәр гаршысында тәслим олмағын зәрурилијини билдирән ајәләрдән охуду вә әлавә етди: "Еј әрәб, дедикләрими гәбул ет, шүкр едәнләрдән ол вә инкар етмә. Јохса әзаба дүшәнләрдән оларсан. Пејғәмбәрин дедикләрини гәбул ет ки, иманыны итирмәјәсән."[1]

Сәлманын уҹа мәгамынын сүбуту үчүн гејд етмәк кифајәтдир ки, һәзрәт Пејғәмбәр (с)

[1] "Биһарүл-әнвар", ч.22, с. 347.

кечәләр Сәлмана хүсуси дәрс кечәрди.[1] Пејғәмбәр (с) бујурур: "Аллаһым мәнә билдирди ки, сәһабәләрдән дөрдүнү севир вә мәни дә һәмин шәхсләри севмәјә чағырды." Бу дөрд нәфәрин кимлијини сорушдулар вә мә`лум олду ки, һамы һәмин дөрд нәфәрдән бири арзусундадыр. Һәзрәт (с) бујурду: "Әли онлардандыр." – сонра исә сусду. Бир гәдәр фасиләдән сонра сөзүнә давам етди: "Галан үч нәфәр исә Мигдад, Әбузәр вә Сәлмандыр."[2]

Сәлманын гәлб акаһлығы вә дүшүнҹә исте`дады онун бир чох фәзиләтләр газанмасына сәбәб олмушдур. О өз кејфијјәтләри илә Пејғәмбәрин (с) вә Әлинин (ә) диггәтини ҹәлб етмишдир. Һәзрәт Әлинин (ә) Сәлмана мүраҹиәтлә јаздығы мәктуб онун дини маарифә јијәләнмә һазырлығынын сүбутудур. Бу намәдә һәзрәт (ә) Аллаһа һәмд охудугдан, Пејғәмбәрә салам көндәрдикдән сонра бујурур: "Дүнја јумјумшаг илан кимидир. Зәһәри исә өлдүрүҹүдүр. Дүнјанын јаланларындан

---

[1] "Әл-истиаб", ч. 2, с. 59.

[2] "Биһарүл-әнвар", ч. 22, с. 324.

горун. Онун достлуғу е`тибарлы дејил. Дүнја гәмини бошла, бир күн онунла видалашачагсан вә о пуч олуб кедәчәк. Дүнјадан о заман горх ки, она чох бағлысан. Чүнки дүнјаја бағлы олан кәс көзләдији шадлыглар һәддиндә чәтинликлә үзләшәр. Дүнја илә үнсијјәт дәринләшдикчә тәһлүкә дә артыр. Вәссәлам![1]

Башга бир вахт Һәзрәт Әли (ә) Сәлманын һаггында Әбузәрә бујурур: "Еј Әбузәр, әкәр Сәлман билдикләрини сәнә десә, ону өлдүрәнә рәһмәт охујарсан. Еј Әбузәр, Сәлман јер үзүндә "бабүллаһ" јә`ни Аллаһын гапысыдыр. Мө`мин ону танıјан шәхсдир. Ону танымајыб, инкар едән шәхс кафирдир. Сәлман биз Әһли-бејтдәндир (ә)."[2]

Һәзрәт Әли (ә) дә Сәлманы һәким Лоғмана охшатмыш вә бујурмушдур ки, Сәлман биз Әһли-бејтдәндир вә һәким Лоғман кими олан Сәлманын тајыны һарадан тапачагсыныз?![3]

---

[1] "Фејзүл-Ислам, "Шәрһе-"Нәһчүл-бәлағә", намә 68.

[2] Ричале-кәшши", с. 15; "Биһарүл-әнвар", ч.22, с. 374.

[3] "Биһарүл-әнвар", ч. 22, с. 330.

Сәлман Мәдаиндә олса да, Мәдинә мүсәлманларынын гәлбиндә иди вә һеч вахт Әмирәл-мө`мининин (ә) диггәтиндән кәнарда галмазды. Сәлман вәфат етдикдә Һәзрәт Әли (ә) онун дәфни үчүн өзүнү Мәдаинә чатдырды.

Ҹабир ибн Әбдүллаһ Әнсари белә нәгл едир: Әмирәл-мө`минин (ә) сүбһ намазыны бизимлә гылды, сонра бизә мүраҹиәтлә бујурду: "Еј ҹамаат! Гардашым Сәлманын вәфатына әзадарлығынызла Аллаһ тәрәфиндән мүкафатыныз артырылмыш олду." Сонра Пејғәмбәрин (с) әммамәсини гојуб, либасыны кејинди, онун гылынҹыны вә гамчысыны көтүрүб, дәвәсинә сүвар олду. Гәмбәрлә бирликдә Мәдаинә доғру һәрәкәт етди. Бир мүддәт сонра Мәдаиндә Сәлманын евинин гаршысында дајандылар.[1]

Дејилдији кими, Сәлман Пејғәмбәр аиләсинин үзвләриндән вә вәһј евинин јетирмәләриндән сајылмышдыр. О даим һәзрәт Пејғәмбәр (с), Әли (ә), һәтта һәзрәт Фатимәдән (с) мә`нән гидаланмышдыр. Сәлманын һәзрәт Фатимәдән (с) әхз етдији

---

[1] Һәмин мәнбә, с. 372.

биликләрдән бири дә "Нур" дуасыдыр. Ханым Фатимәдән (с) атасындан өјрәндији бу дуаны һәр сүбһ вә ахшам охујарды. О бу дуаны Сәлмана да өјрәтди. Сәлман дејир: "Анд олсун Аллаһа, мән бу дуаны Мәккә вә Мәдинәнин миндән чох гыздырмаја тутулмуш хәстәси үчүн охудум вә онларын һамысы шәфа тапды."

Бу јердә "Нур" дуасыны хатырламағымыз јахшы олар:

Дуанын тәрҹүмәси:

"Рәһман вә Рәһим Аллаһын ады илә" Нур Аллаһын ады илә; Нур нуру, нур үзәриндән нур Аллаһынын ады илә; бир Аллаһ ки, ишләри јолуна гојандыр; Нуру нурдан јарадан Аллаһын ады илә; Нуру нурдан јарадан Аллаһа һәмд олсун; Нуру бир китабда јазмыш, бир сәһифә ачмыш, мүәј-јән өлчүдә, Тур дағында өз уча Пејғәмбәринә көндәрмишдир. Һәмд олсун о Аллаһа ки, иззәти илә јад едиләр, әзәмәти илә мәшһурдур, хошлугда вә чәтинликдә тәшәккүр олунар. Аллаһын саламы олсун ағамыз Мәһәммәд вә онун пак аиләсинә."[1]

МҮГӘДДӘС МҮҺАРИБӘЛӘРДӘ СӘЛМАНЫН РОЛУ

Сәлманын үстүнлүкләри һәтта мүһарибә мејданларында да өзүнү бүрузә верирди. Бу фәзиләтләр инсанлары илһамландырыр вә бир сыра чәтинликләрин һәллиндә јардымчы олурду.

---

[1] "Мәфатиһул-ҹинан", с. 208.

Сәлманын, садәчә, дөјүш мејданында олмасы дөјүшчүләрә руһ верир, онлары һәрәкәтә кәтирирди. Сәлманын һикмәтли сөзләри вә дә`вәтләри бә`зән дүшмәнләри дә һагг јола кәтирирди. Сәлманын һазырладығы дөјүш планларынын, һәрби ихтираларынын һәлледичи әһәмијјәти варды.

Дүшмәнин силаһа әл атмадан, јалныз Сәлманын сөзләри илә тәслим олдуғу дөјүшләрдән бири Мәдаинин фәтһи заманы баш вермишди. Онун тә`сирли рәфтары сајәсиндә Мәдаинин једди шәһәриндән икиси һеч бир дөјүш әмәлијјаты апарылмадан тәслим олду. Рүстәм Фәррүхзадын командан лығы алтында олан дөрд мин дөјүшчү Сәлманын тәблиғаты сајәсиндә ордуну тәрк едиб, Исламы гәбул етдиләр. Бу дөрд мин дөјүшчү Иран ордусунун хүсуси тә`јинатлы дәстәсини тәшкил едирди.[1]

Мәдаинин фәтһи заманы Сәлманын дүшмәнләри Ислама дә`вәт етмәси беләбаш верди: Сәлман деди: "Мәним әсил-

[1] "Тарихе-Куфә", с. 89.

нәсәбим сиз иранлылардандыр вә мән үч ишдә сизин хејирхаһынызам. Сизин фајданыз бу үч мәсәләдәдир: 1. Әкәр Исламы гәбул етсәниз, бизим гардашларымызсыныз, малымыза шәриксиниз, бизимлә ејни вәзифәләрә мәс`улсунуз; 2. Тәслим олун вә мүсәлманлара ҹизјә – верки өдәјин; 3. Әкс-тәгдирдә сизинлә вурушаҹағыг. Һәгигәтән дә, Аллаһ хаинләри дост тутмур.

Сәлман дүшмән әскәрләрини Ислама дә`вәт етмәклә јанашы, дахили ҹәбһәјә дә јетәринҹә диггәт ајырырды. Мәдаин шәһәри фәтһ олундугдан сонра әскәрләри башына топлајыб онлара "Јусиф" сурәсинин тәфсириндән данышар, онлары сәдагәтли вә әманәтдар олмаға һәвәсләндирәрди. Чүнки Мәдаинин алдадыҹы сәрвәтләрини көрән јохсул әрәбләр арасында хәјанәт баш галдыра биләрди.[1]

Сәлманын мүһарибә мејданындакы дикәр бир фәалијјәти дөјүшчүләрин руһијјәсини јүксәлтмәк, онлара дуа вә ибадәт програмлары тә`лим етмәк иди. Әскәрләрин дөјүш мејданында ибадәтә тәшвиг олунмасы

---

[1] "Һелјәтүл-өвлија", с. 203.

һәзрәт Пејғәмбәрин (с) тә`лимләриндән иди. Бу јолла дөјүшчү Аллаһын гејби јардымларына даһа чох үмидвар олур. Чүнки илаһи јардымлар даим Ислам мүдафиәчиләринин сорағындадыр.

ДӨЈҮШ МЕЈДАНЫНДА СӘЛМАНЫН ШҮЧАӘТИ

Сәлман елм вә биликдә, ибадәт вә дуада өнчүл олдуғу кими, дөјүш мејданында да шүчаәт көстәрәр вә әскәрләрин дөјүш әһвал-руһијјәсини галдырырды. Мүсәлман гошунун Дәчлә чајындан кечмәли олдуғу дөјүшләрдән бириндә алтмыш нәфәрдән ибарәт атлы дәстә өзүнү суја вуруб Аллаһын јардымы илә чајы адлајыр. Гошун башчысынын јанында олан Сәлман она дејир: "Мүсәлманлығы јеничә гәбул етмиш бу инсанлар һәлә ки күнаһа батмадыгларындан су онлара рам олмушдур. Анд олсун о Аллаһа ки, Сәлманын чаны онун әлиндәдир, бүтүн гошун дәстә-дәстә бу чајдан кечәсидир." Сәлман атлы дәстәләрин өнүндә кедир, әскәрләри руһландырыр, онларда архајынлыг јарадырды.

СӘЛМАНЫН ҺӘРБИ ИХТИРАЛАРЫ

Сәлманын һәрб мејданындакы мәһарәти, Таиф вә Хәндәк дөјүшләриндәки ихтиралары чох мәшһурдур. Таиф дөјүшүндә дүшмән галаларыны мүһасирәјә алмыш мүсәлман гошуну һеч бир нәтичә әлдә едә билмир. Нәһајәт, Сәлманын тәклифи илә манчанаглар дүзәлдилир вә јалныз бу јолла гәти гәләбә әлдә олунур. Манчанаглар васитәси илә галанын ичинә дашлар, јанар күтләләр атылыр. Манчанаг мүасир топларын ишини көрүрдү.

Әһзаб дөјүшүндә мүшрикләрин бирләшмиш гошунунун һүчуму тәһлүкәси илә үзләшмиш мүсәлманлар мүдафиә системи гурмалы идиләр. Бу мөзуда мүсәлманларла мәсләһәтләшән Пејғәмбәр (с) Сәлманын тәклифини гәбул едир. Тарихчиләр јазырлар: "Пејғәмбәрин (с) чох севдији уча гамәтли, сых сачлары олан киши ајаға галхды, һүндүр бир тәпәјә чыхыб, Мәдинәнин әтрафыны диггәтлә нәзәрдән кечирмәјә башлады. О, мүшаһидә етди ки, уча дағларын әһатәсиндә јерләшмиш, бөјүк гаја парчаларынын әһатә етдији Мәдинәјә бир кечид мөвчуддур. Сәлман һәлә Иранда

оларкән бир чох дөјүш васитәләри илә таныш олмушду. Онун һәзрәт Пејғәмбәрә (с) ачыгладығы тәклиф әрәбләр үчүн тәзә бир шеј иди. Онлар бу күнәдәк Сәлманын мәсләһәт көрдүјү тактикадан истифадә етмәмишдиләр. Сәлман тәклиф едирди ки, дүшмәнин гаршысыны алмаг үчүн шәһәрин әтрафында хәндәк газылсын. Әкәр хәндәк газылмасајды, мүсәлманлар мәғлубијјәтә дүчар ола биләрдиләр.[1] Хәндәк газылдығы вахт Сәлман ишә нәзарәт едир, хәндәји дәрин газдырырды ки, гүрејш атлылары ону адлаја билмәсинләр.[2]

СӘЛМАН ВӘ МӘДАИН ҺӨКУМӘТИ

Мәдаин Иранда Сасаниләрин пајтахты олмуш көзәл вә әфсанәви шәһәр иди. Бу шәһәр мүсәлманлар тәрәфиндән фәтһ олунду.

Һәзрәт Әлинин (ә) мәсләһәти илә икинчи хәлифә Сәлманы Һүзејфә ибн Јәмандан сонра Мәдаин шәһәринә һаким тә`јин едир. Мүмкүндүр ки, бу тә`јинатда Сәлманын

---

[1] "Шәрһе-"Нәһчүл-бәлағә", ч. 18, с. 35.

[2] "Мәгази", ч. 2, с. 465.

јерли әһали илә ејни дилә малик олмасы әсас көтүрүлмүшдү. Шәһәр әһли фарсдилли һакимлә даһа асан үнсијјәт гура биләрди.

Иранлылар Сәлман һаггында мүәјјән мә`лумата малик идиләр. Онлар Сәлманын Мәдаинә һаким тә`јин едилдијини ешидиб, ону гаршыламаг үчүн шәһәрдән бајыра чыхдылар. Онлар елә дүшүнүрдүләр ки, Сәлман да әввәлки һакимләр кими әтрафында наиб-нөкәр, хүсуси бир чаһ-чәлалла Мәдаинә дахил олачагдыр. Шәһәр әһлинин нәзәри Сәлманын көрүшү интизары илә үфүгләрә дикилмишди. Бу вахт узагдан бир сүвари көрүнүр. О, сач-саггалы ағармыш бир гоча иди. Арыг бир ат минмиш бу кишинин јүкү сүфрә вә су кузәсиндән ибарәт иди. Шәһәр әһли сүваридән Сәлманы көрүб-көрмәмәси һаггында сорушурлар. Гоча билдирир ки, Сәлман о өзүдүр. Мәдаин әһли јериндә донуб галыр. Тәәччүб едирләр ки, бу һалдан дүшмүш бу гоча Мәдаин кими әзәмәтли, бөјүк тарихә малик, гүдрәтли һакимләр көрмүш бир шәһәрә нечә башчылыг едәчәк?

Әһалинин арасындакы азғынлар севиндиләр ки, бу гочанын һакимијјәти алтында чалыб-чапмаг асан олачаг. Амма онлар јанылырдылар!

Сәлман хүсуси миник вә сарајдан имтина етди. Бирбаш мәсчидин гоншулуғундакы садә евә үз тутду. Бу еви игамәткаһ едиб, ишә башлады. Сәлман өз һакимијјәти дөврүндә бејтүл-малы халгын еһтијачларына сәрф едәр, һәтта маашыны да үмуми ишләр јолунда хәрчләјәрди.

Сәлманын садә һәјаты она мәһәббәти күчләндирир вә шөһрәтпәрәст һакимләрә нифрәти артырыр. Онун бәрбәзәксиз һәјат тәрзи икинчи хәлифәни нараһат етди вә о, Сәлмана мәктуб јазараг, ујғун гејдләрдән әлавә тапшырды ки, Пејғәмбәрин вәфалы сәһабәләриндән олмуш Һүзејфә ибн Јәбан һаггында мә`лумат топласын. Сәлман хәлифәнин мәзәммәт вә тапшырыгларына белә бир мәктубла чаваб верир.

"Аллаһын ады илә! Пејғәмбәр (с) тәрәфиндән азад едилмиш Сәлмандан Өмәр ибн Хәттаба.

Сәнин мәзәммәт долу мәктубуну алдым. Јазмышдын ки, мәни Мәдаин әһлинә һаким

тә`јин етмисән вә көстәриш вермисән ки, Һүзејфәнин јахшы-пис ишләри һаггында сәнә мә`лумат верим. Һансы ки, Аллаһ-тәала өз китабында часуслуг вә гејбәти гадаған етмәклә јанашы, бир чох күнаһлардан да чәкинмәји тапшырыр. Бу сәбәбдән дә әмрини јеринә јетирә билмирәм. Һүзејфә һаггында тапшырығыны ичра едәрәк Аллаһа гаршы итаәтсизлик көстәрән дејиләм.

Инди исә мәним һәсир тохумағым вә арпа чөрәји јемәјим һаггында: – мәнә арпа чөрәји јемәјими ирад едирсән. Мө`мин белә ишләрдән өтрү мәзәммәт олунмамалыдыр. Анд олсун Аллаһа, һәсир тохумаг, арпа чөрәји јејиб башгаларына мөһтач олмамаг, кимсәнин сүфрәсинә көз дикмәмәк Аллаһ јолунда севимли вә тәгваја ән јахын бир ишдир. Пејғәмбәрин (с) арпа чөрәји тапдығы вахт нараһат олмадан онунла гане олдуғуну көрмүшәм.

Сонра исә мәним маашым һаггында јазырсан. Мән ону гијамәт күнүндәки еһтијачларым үчүн хәрчләјирәм.

Анд олсун Аллаһа, боғазымдан өтүрмәк үчүн дишләримин үјүдә биләчәји шеј

мәним нәзәримдә буғда чөрәји вә гојун әтиндән фәргләнмир.

Сонра дејирсән ки, мән өз рәфтарымла һөкумәти зәиф вә хар етмиш, өзүмү күчсүз көстәрмишәм; бу сәбәбдән дә Мәдаин әһли мәним һакимијјәтимдән хәбәрсиздир вә мәни кечиб кетмәк үчүн бир көрпү, јүкләрини дашытдырмаг үчүн һамбал гәрар вермишләр; бу мәсәлә илаһи һөкумәтин зәифлијинә сәбәб олмушдур. Бил ки, Аллаһа итаәт јолунда харлыг Ону итаәтсизлик јолунда иззәтдән севимлидир. Јахшы билирсән ки, Аллаһын рәсулу (с) да халгла јахын олмуш, онларла үнсијјәт сахламышдыр. О, Пејғәмбәр (с) вә һаким олмасына бахмајараг, инсанларла исти мүнасибәтдә олмушдур. Мәкәр Пејғәмбәр (с) садә хөрәк јемәмишдирми, чод палтар кејмәмишдирми, бүтүн тәбәгәләрә бир көзлә бахмамышдырмы?!

Еј Өмәр, мәкәр Пејғәмбәр (с) бујурмамышдырмы ки, һәр кәс једди нәфәрә рәһбәр тә`јин едилсә вә әдаләти көзләмәсә, Аллаһын гәзәбинә кәләчәк?! Каш мән сәнин дедијин харлыг вә зәифликлә Мәдаин һакимлијиндән саламат өтүб-кечәјдим. Мән

бир шәһәрә рәһбәрликдән бу гәдәр горхурамса, Пејғәмбәрдән (с) сонра бүтүн үммәтә рәһбәрлик едән шәхс нә гәдәр горхмалыдыр?! Аллаһ-тәала бујурмушдур: “Ахирәт еви о инсанларындыр ки, јер үзүндә фитнә-фәсад төрәтмирләр...”[1] Бил ки, мәним һакимијјәтим халг арасында Аллаһын һәдләрини јеринә јетирмәкдән ибарәтдир. Бу иш алим вә акаһ бир инсанын көстәришләри әсасында һәјата кечир. Мән һәмин шәхсин үсулу әсасында һәрәкәт едирәм. (Сәлман Һәзрәт Әлини (ә) нәзәрдә тутурду)”[2]

Бу мәктубу нәзәринизә чатдырмагда мәгсәдимиз Сәлманын өз һакимијјәти дөврүндәки руһијјәсини вә иш үсулуну бәјан етмәк иди. Гүдрәт вә рәјасәт ону тәвазөкарлыгдан узаглашдырмады, гүрләндирмәди. Сәлман һаким олдуғу вахт бир ан да унутмады ки, о гулдур. Амма башгасынын јох, Аллаһын гулу!

Сәлман илаһи һакимијјәти јеринә јетирдијиндән өз дүнјасы үчүн мал топламады.

---

[1] “Гәсәс”, 83.

[2] “Биһарүл-әнвар”, ч. 22, с. 360.

Нәгл едирләр ки, Дәҹлә чајынын дашыб, өз әтрафындакы евләри гәрг етдији вахт су Сәлманын да евинә јахынлашыр. Сәлман күркүнү, гылынҹыны вә гәләмини көтүрүб һүндүр бир тәпәјә чыхыр. О өз һәрәкәти илә халга бөјүк бир дәрс верир. О, халга анлатмаг истәјир ки, јүнкүл дүнја јүкү гијамәт сәһнәсиндә фајдалы оласыдыр.

Сәлман, Пејғәмбәрин (с) иш үслубундан илһам алараг, мәсҹиди тә`лим-тәрбијә, иҹтимаи фәалијјәтләр мәркәзи гәрар верир. О, Мәдаин һакими олдуғу вахт мәсҹиддә әјләшәр, халг үчүн Гур`ан тәфсир едәрди. Сәлман "Јусиф" сурәсиндән данышар, халга иффәт, сәдагәт ашылајарды.

Бир дәфә халг Сәлмандан хаһиш едир ки, онлар үчүн Гур`ан гираәти дәрси кечсин. Сәлман бујурур: "Мән фарсам, кедин бир әрәб тапын." Адамлар бир әрәб тапыб, ондан гираәт өјрәнмәјә башлајырлар. Сәлман бу дәрсләрдә бир нәзарәтчи кими иштирак едир.[1]

Сәлман о гәдәр садә рәфтар едәр, өзүнү тәвазөкар апарарды ки, кәнардан Мәдаинә

[1] "Тарихе-Ибн-Әсакер", ч. 6, с. 5.

кәләнләр онун һаким олдуғуну һисс етмәздиләр. Бир дәфә јолдан өтән Сәлман ағыр хурма вә әнҹир јүкү олан, Шамдан кәлмә киши илә растлашыр. Јүкүн ағырлығындан јорулмуш киши Сәлманын јүкдашыјан олдуғуну дүшүнүб, ону јанына чағырыр. О, јүкүн дашынмасында Сәлмандан көмәк истәјир вә онун һаггыны өдәјәҹәјини билдирир.

Сәлман ағыр јүкү чијнинә алыб јола дүшүр. Јолда онунла растлашан шәһәр әһли салам вериб, өз көмәјини тәклиф едир. Шамлы киши јүкдашыјан һесаб етдији Мәдаин һакиминин Сәлман Фарси олдуғуну билиб, хәҹаләт чәкир вә үзр истәјир. Сәлман исә төврүнү позмадан үнвана доғру һәрәкәт едир!..

Дәрвишә бахмагла кичилмәз инсан,
Гарышганы сајды бөјүк Сүлејман.

Бир күн Сәлман хидмәтчисини иш далынҹа көндәриб, өзү ев ишләринә мәшғул олур. Белә бир рәфтарын сәбәби сорушулдугда “бир нәфәрә ики иш

тапшырмағы севмирәм."[1] Бәли, бу сајаг рәфтарлары вә әхлагы Сәлманы севимли етмишдир. Өлүмлә нәтичәләнән хәстәлијә јолухдуғу заман халг чох нараһат олуб, дәстә-дәстә ону јохламаға кәлир, сәмими гәлбдән Сәлмана дуа едирләр.

Сәлман исә башга бир дилдара көнүл вермишдир. Онун гәлбиндә башга бир ешг чағлајыр. Елә бу ешг сәбәбиндән дә дүнјаја биканәдир вә һәгигәт јолундан сапмыр.

Сәлмандан сорушуланда ки, рәјасәтә нифрәтинин сәбәби нә олду, белә чаваб верир: "Сүдәмәрлик дөврүнүн ширинлији, бу дөврдән ајрылмағын ачылығы!" Јә`ни рәјасәт вә гүдрәт бир күн фәна олуб кедәсидир. Өтәри бир шејә исә көнүл вермәјә дәјмәз. Рәјасәт вә һакимијјәтә ашиг оланлар сүддән ајрылмаг истәмәјән ушаг кимидирләр. Сүддән ајрылмаг көрпәјә нечә чәтиндирсә, һакимијјәтдән ајрылмаг да рәјасәтпәрәст инсана бир о гәдәр чәтиндир. Елә бир шејә көнүл вермәк лазымдыр ки, әбәдилик олсун!

---

[1] "Муһәччәтул-бәјза", ч. 4, с. 447.

СӘЛМАНЫН ВӘФАТЫ

Һәр бир инсанын һәјаты онун өлүмү илә сонучланыр. Јалныз һагг инсан үчүн белә дејил. Онун өлүмү намәсинин башланғычыдыр.

Камил вә Аллаһ дәркаһына јахын өвлијаларын хүсусијјәтләриндән бири онларын гејбдән хәбәр тутмасы, әҹәлин јахынлашмасындан, һәтта өлүм саатындан хәбәр тутмаларыдыр.

Сәлман һәмин бу хүсусијјәтләрә малик инсанлардандыр. Мәдаиндә хәстәләндији вахт вәзијјәти күнбәкүн ағырлашыр. Әмин олур ки, һәјатынын сон анларыны јашајыр. О, мөвласы Пејғәмбәрдән ешитмишди ки, әҹәли јахынлашан вахт өлүләр онунла данышасыдыр. Она көрә дә бир табут һазырлады. Ону табута гојуб, гәбристанлыға апардылар. Сәлман өлүмүнүн јахынлашдығыны јәгинләшдирмәк истәјирди.

Сәлманын истәјини јеринә јетирдиләр. Ону үзүгибләјә јерләшдирдиләр. Сәлман өлүләрлә данышмаға башлады: “Салам олсун сизә ки, торпагла гол-бојун олмусунуз вә дүнјаја көзүнүзү гапамысыныз... Салам

олсун сизә ки, гиданыз өлүм, либасыныз торпаг олмушдур. Сизи Аллаһа вә Онун рәсулуна анд верирәм ки, мәнимлә сөһбәт едәсиниз. Мән һәзрәт Пејғәмбәрин (с) азад етдији Сәлман Фарсијәм...”

Мәрһум Әлламә Мәчлиси Сәлманын һалыны бәјан едәркән онун бир өлү илә узун-узады сөһбәтини нәгл етмишдир. Сәлманын чағырышына чаваб олараг, гәбирләрдән бириндән сәс кәлмишди. Һәмин руһ нечә чан вермәсини, Аллаһын мәрһәмәт сәбәбләрини, дүнјадакы әмәлләрини, руһу чыхарылдыгдан сонра она үнванланан суаллары, илк кечә гәбирдәки һалыны, бәрзәх аләминин хүсусијјәтләрини вә бир чох башга мәсәләләри Сәлмана данышмышды...[1]

Сәлманын өлүләрлә даныша билмәси онун әчәлинин чатмасы әламәти иди. Сәлман буна әмин олуб евә гајыдыр. О, Аллаһа доғру бөјүк һичрәтә һазырдыр. Һазырдыр ки, чан әманәтини ону јаратмыш Аллаһа гајтарсын.

---

[1] “Биһарүл-әнвар”, ч. 22, с. 374.

Сәлман өлүм јатағындадыр. Руһу бәдәниндән ајрылмагда икән бир шәхс она јахынлашыр. Сәлман ағлајыр. Һәмин шәхс дејир: "Нә үчүн ағлајырсан? Ахы Пејғәмбәр (с) сәндән разы һалда дүнјасыны дәјишди." Сәлман чаваб верир: "Анд олсун Аллаһа, өлүм горхусундан вә ја дүнјадан ајрылдығым үчүн ағламырам. Мәни ағладан һәзрәт Пејғәмбәрин "сизин дүнјадан нәсибиниз бир мүсафирин азугәси гәдәр олмалыдыр" сөзләридир. Мән исә дүнјадан бир бу гәдәр дүнја малына саһиб олан һалда кедирәм." (Һансы ки, Сәлманын оланы бир афтафа вә бир каса иди.)

Һәмин шәхс Сәлмандан нәсиһәт истәјир. Сәлман дејир: "Бир һөкм верәркән, бир гәрара кәләркән, бир шејә әл узадаркән Аллаһы јад ет."[1]

Еркән сүбһдүр! Онун руһунун бәдән гәфәсиндән пәрваз етмәсинә чох галмамышдыр. Һәјат јолдашыны чағырыб дејир: "Сәнә вердијим әманәти кәтир." Әманәт кәтирилир. Бу бағламада бир мүшк торбасы вар. Сәлман әбәдијјәт сәфәри үчүн сахладығы

[1] "Тәбәгате-ибн-Сәид", ч. 4, с. 91.

мүшкү касадакы суја гатыр. Ханымындан хаһиш едир ки, бу мүшкү онун јатағынын әтрафына сәпсин. Сонра дејир: "Мәним јаныма кәлән мәхлуглар јемәк јемәсәләр дә хош әтири севирләр."

Јолдашы онун истәкләрини јеринә јетирир. Сәлман әлавә едир: "Гапыны бағла, бир кәнарда отур." Ханымы онун көстәришинә әмәл едир. Сәлманын хидмәтиндә олан Задан сорушур ки, сизә ким гүсл версин? Сәлман чаваб верир ки, Пејғәмбәрә (с) гүсл верән шәхс. Задан дејир: "Ахы о Мәдинәдәдир, сиз исә Мәдаиндә?"

Сәлман дејир: "Елә ки чәнәми бағладын, онун ајаг сәсләрини ешидәрсән. Мәнә бу барәдә Аллаһын рәсулу хәбәр вермишдир." Задан дејир: "Елә ки Сәлманын руһу бәдәниндән ајрылды вә чәнәси бағланды, Әмирәл-мө`минин Әлинин (ә) Гәмбәрлә бирликдә кәлиб чатдығыны кәрдүм. Һәзрәт (ә) сорушду ки, Сәлман вәфат етдими?" Дедим ки, бәли.

Һәзрәт Әли (ә) Сәлманын үзүндән өртүјү галдырды. Сәлманын чөһрәсиндән бир тәбәссүм өтүшдү. Имам (ә) бујурду: "Хош һалына, еј Әба-Әбдиллаһ" ("Әба-Әбдил-

лаһ" Сәлманын күнјәси иди) Пејғәмбәрин (с) һүзуруна чатанда мәнимлә нечә рәфтар олундуғуну даныш."

Әмирәл-мө`минин (ә) Сәлманы дәфн үчүн һазырлады, ону кәфәнә бүрүјәндән сонра уҹа бир тәкбир дејиб, намаз гылды. Онунла ики нәфәр дә намазда дајанмышды: бири гардашы Ҹә`фәр ибн Әбу-Талиб, о бири исә һәзрәт Хызыр. Бу ики нәфәрдән һәр бири илә јетмиш ҹәркә мәләк дајанмышды вә һәр ҹәркәдә минләрлә мәләк сыраланмышды.[1]

Әли (ә) Сәлманла видалашдығы сон анларда өз бөјүк һәдијјәсини ики бејт ше`р шәклиндә Сәлмана тәгдим едәрәк, онун кәфәнинә јазды:

Һеч бир азугәсиз вә еһтијатсыз
Гатылдым Аллаһын дәркаһына мән.
Азугә көтүрмәк гәбаһәт олар
Бөјүкләр өнүнә сәфәр едәркән.

Мәһәммәди Сәлманын барлы-бәһрәли һәјаты беләҹә баша чатды вә о өз Аллаһына сары гајытды.

---

[1] "Биһарүл-әнвар", ч. 22, с. 373.

СӘЛМАН ҺАГГЫНДА СӨҺБӘТЛӘР

*Бир киши кечә намазына дура билмәмәсиндән Сәлмана шикајәтләнди. Сәлман деди: "Күндүзләр күнаһ етмә."[1]

*Сәлман нәфс илә чиһад вә өзүнүтәрбијә мәгамында өзүнә мүрачиәтлә дејәрди: "Сәлман, өл!"[2]

*Сәлман, Әбдүллаһ ибн Сәламдан әввәл вәфат етди. Әбдүллаһ бир кечә Сәлманы јухуда көрүб сорушур: "Һалын нечәдир." Сәлман дејир: "Јахшыдыр", Әбдүллаһ сорушур: "Һансы әмәлдән даһа чох хејир көрдүн?" Сәлман дејир: "Тәвәккүлү чох һејранедичи көрдүм!"[3]

*Кизлиндә күнаһа батдынса, јахшы иши дә кизлиндә көр. Ашкара бүдрәдикдә исә ашкара хејир иш көрмәклә һәмин күнаһы ју.[4]

---

1 "Товһиде-Сәдуг."

2 "Тәбәгате-ибн-Сә`д, с. 90.

3 Һәмин мәнбә.

4 "Сәфвәтул-сәфвә", ч. 1, с. 224.

СӘЛМАНЫН ЗИЈАРӘТИ

Сәлманын уча мәгамы вә руһу сағлығында олдуғу кими, өлүмүндән сонра да онун давамчылары вә һагтәләб инсанлар үчүн фајдалы вә ибрәтамиз олмушдур. Онун мәзарынын зијарәти бәрәкәти илә дә бир чох ибрәтләр көтүрмәк олар.

Сәлманын гәбри Мәдаиндә, Дәҹлә чајынын шәрг саһилиндәдир. Бу мәканда Сәлманын зијарәти онунла мә`нәви бағлылығын бәргәрары, онун фәзиләтләринин дәјәрләндирилмәси, онун елм вә тәгвасындан илһамланмагдыр. Бу инсан елә бир камал мәртәбәсинә чатмышдыр ки, Пејғәмбәр (с) аиләсиндән сајылмыш, Мәһәммәди Сәлман кими танынмыш, “Сәлман биз Әһлибејтдәндир” ифтихары илә тәлтиф олунмушдур.

Мәрһум Мүһәддис Гумми “Мәфатиһул-ҹинан” китабында Сәлман үчүн бир зијарәтнамә нәгл етмишдир. Һәмин зијарәтнамәни олдуғу кими зикр едирик:

СӘЛМАНЫН (Р) ЗИЈАРӘТНАМӘСИ

ЗИЈАРӘТНАМӘНИН ТӘРЧҮМӘСИ

Салам олсун Аллаһын рәсулу, пејғәмбәрләрин сонунчусу (һәзрәт) Мәһәммәд ибн Әбдүллаһа, салам олсун пејғәмбәр вәсиләринин ағасы һәзрәт Әли Әмирәл-мө`мининә, салам олсун пак мәгам саһиби вә халгын һидајәт рәһбәри олан имамлара, салам олсун һаггын јахын мәләкләринә, салам олсун сәнә, еј Пејғәмбәрин һәмсөһбәти вә сирдашы, илаһи вәһј әмини, салам олсун сәнә еј Әмирәл-мө`минин (ә) (һәгиги) досту, салам олсун сәнә, еј хејир әһли бөјүкләринин сирр хәзинәси, салам олсун сәнә, еј өтән дөврләрин јахшыларындан галма, салам олсун сәнә, еј Әбдүллаһ, Аллаһын саламы, рәһмәт вә бәрәкәти сәнин олсун; шаһид дуруруг ки, сәнә әмр олундуғу кими Аллаһа итаәт етдин, Аллаһ рәсулунун (с) бујурдуғу кими ардычыл олдун, онун хәлифәсинә (Әлијә (ә)) сәнә вачиб олдуғу кими көмәк етдин, үммәти билдијин кими вә Пејғәмбәр (с) өвладларына еһтирама

доғру јола дә`вәт етдин: һәгигәт јолуну Аллаһын әмр етдији кими гәти билдин вә бу јолда мөһкәм олдун.

Шәһадәт верирәм ки, сән Пејғәмбәрин (с) елм дәркаһы, Аллаһын вә Әлинин дәлил јолусан; хасларын сәндәки елм вә сирр әманәтини, Аллаһын әманәт һаггыны горудун; шәһадәт верирәм ки, сән Пејғәмбәрин сечилмиш шәрафәтли, она јардыма һазыр аиләсиндән олдун"; јенә шәһадәт верирәм ки, сән иманын али мәртәбәсинә, дәлилләрә, ашкар сүбутлара маликсән; намазы бәрпа етдин, зәкат вердин, әмр бе мә`руф вә нәһј әз мүнкәр (јахшыја дә`вәт, писә гадаға) етдин; илаһи әманәти әда етдин, Аллаһ вә рәсулу хатиринә (үммәтә) хејирхаһ олдун; Аллаһ дининә тәрәфдар-лыгда дүшмәнин әзијјәтинә өмүр боју, өләнәдәк сәбр етдин.

Аллаһ о кәсә лә`нәт етсин ки, биләрәкдән сәнин һаггыны тапдалады вә сәнин мәгамыны әскилтди; Аллаһ о кәсә лә`нәт етсин ки, сәни достларына вә рәһбәрләринә көрә инчитди; Аллаһ о кәсә лә`нәт етсин ки, сәни Әһли-бејтә (ә)

көрә мәшәггәтә салды; Аллаһ о кәсә ләʼнәт етсин ки, сәни рәһбәрләринә көрә мәзәммәт етди; Аллаһ чин вә инсандан, кечмиш вә кәләчәкдән олан Али-Мәһәммәд дүшмәнләринә ләʼнәт етсин вә онларын әзабыны икигат артырсын; Аллаһын саламы олсун сәнә еј Әба-Әбдиллаһ; Аллаһын саламы олсун сәнә, еј пејғәмбәр көмәкчиси; Аллаһын саламы олсун сәнә, еј Әмирәл-мөʼмининин (ә) досту; Аллаһын саламы олсун пак чисминә вә руһуна; Аллаһ бизи өз лүтфү илә өлүм заманы сәнә, хејир вә сәадәт әһли бөјүкләринин мәканына говушдурсун вә неʼмәт долу беһиштдә онлара јахын етсин.

Аллаһын салам вә рәһмәти олсун сәнә, еј Әба-Әбдиллаһ, Аллаһын салам вә рәһмәти олсун сәнин салеһ шиәләрдән олан гардашларына; Аллаһ иман әһлиндән оланлара гуртулуш, севинч-шадлыг әта етсин, бизи вә онлары рәһбәримиз олан пак пејғәмбәр аиләсинә говушдурсун.

Аллаһын салам вә рәһмәти вә бәрәкәти олсун сәнә вә онларын һамысына!

Мүндәричат

СӘЛМАН КИМДИР? 3
СӘЛМАНЫН ӨЗҮ ҺАГГЫНДА ДЕДИКЛӘРИ ... 5
СӘЛМАНЫН ФӘЗИЛӘТЛӘРИ............................. 10
ЕЛМ.. 11
ВИЛАЈӘТ 14
ЗӨҺД.. 18
ИБАДӘТ.. 20
КӘРАМӘТЛӘР.. 23
СӘЛМАН МӘҺӘММӘДИ (МӘҺӘММӘДИ СӘЛМАН)... 28
МҮГӘДДӘС МҮҺАРИБӘЛӘРДӘ СӘЛМАНЫН РОЛУ 36
ДӨЈҮШ МЕЈДАНЫНДА СӘЛМАНЫН ШҮЧАӘТИ... 39
СӘЛМАНЫН ҺӘРБИ ИХТИРАЛАРЫ 40
СӘЛМАН ВӘ МӘДАИН ҺӨКУМӘТИ................. 41
СӘЛМАНЫН ВӘФАТЫ... 50
СӘЛМАН ҺАГГЫНДА СӨҺБӘТЛӘР 55
СӘЛМАНЫН ЗИЈАРӘТИ.. 56
СӘЛМАНЫН (Р) ЗИЈАРӘТНАМӘСИ 57
ЗИЈАРӘТНАМӘНИН ТӘРЧҮМӘСИ.................... 59